

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibus

De Deo Effectore, Creaturarvm Omnium Tractatus II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

VII. An aër fuerit simul cum cœlo creatus, \$ sub nomine cœli
comprehensus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

facit mentionem Cherubim collocati ante paradysum cap. 3. & alterius Angeli, qui Agar in via occurrunt, cap. 16. & aliorum Angelorum, qui apparuerunt Abrahe c. 19. & in reliqua parte eiusdem libri, & sequentibus Pentateuchi frequenter de Angelis loquitur, ergo non pretermittit eorum expressam mentionem in principio propter periculum, vel incapacitatem populi: nam hæc necessitas non magis in illo principio, quam paulo post in illius libri lectione cogitari poterat. Quin potius existimo, antequam Moyses librum Genesim scriberet, familiarem, & vulgatam fuisse in illo populo notitiam Angelorum ex traditione maiorum. Nam verisimilimum est, quod sicut ille populus per traditionem retinebat expectationem Messiae, necessitatem circumcisionis, & similia, ita etiam habebat cognitionem plurium rerum, quarum historiam Moyses in Genesi scribit, vt peregrinationum Abrahæ, Isaac, & Iacob, & plurium mirabilium rerum, quæ illis acciderant. Ergo credibile etiam est, habuisse notitiam Angelorum. Imo fortasse ideo Moyses contentus fuit, narrando creationem celi, & terræ, quia sciebat facile intellecturos omnes, nomine celi omnes res celestes siue visibiles siue inuisibiles comprehendere, & de Angelis ibi distinctis non fuisse locutum, quia tunc ad suum munus non pertinebat. Sicut etiam nec de celo empyreo expresse, & specificè loquutus est. Et ita responsum est ad secundam confirmationem in cap. 4. relictam in fine num. 14.

CAPVT VII.

Vtrum aer fuerit simul cum celo creatus, & sub nomine celi comprehensus.

1. Cur de elemento ignis specialis questio non proponatur.

Do puncta in titulo proposito insinuantur, & breuiter tractanda sunt: vnum de creatione aeris absolute, & per se spectata: aliud de narratione illius in prædictis verbis Genesim. Quæ duo posunt etiam de elemento ignis inuestigari, sed id facere omitimus, quia non est tam certum dari simplex elementum ignis in propria sphaera, sicut est de aere. Et iuxta opinionem asserentem supremam regionem aeris attingere vsque ad concauū lunæ, & non dari corpus ignis medium inter lunam, & aerem, consequenter dicendum est non fuisse creatum elementum ignis in illo principio, ac proinde nec sub illis verbis esse comprehensum. Nam si creatum tunc esset in proprio loco connaturali, ibi profecto esset vsque nunc conseruatum, tum quia elementum secundum se totum non corrumpitur, tum quia nec à celis corruptum esset, nec ab inferioribus elementis, nulla enim influentia, vel alterationes igni contrarie ad illum locum perueniunt. Neque etiam Deus solus illud destruxisset, alias frustra illud produxisset, & ideo non solet Deus sua sponte destruere, quæ creauit, sed per causas secundas, quando earum natura, & cursus id postulat. Si vero, vt probabilius creditur, elementum ignis in sua sphaera existit, & ad complementum vniuersi pertinet: eadem ratio de illo erit, quæ de elemento aeris, & quæ de hoc dixerimus, facile ad illud applicabuntur, ideoque specialem quæstionem de igne mouere necessarium non fuit.

2. Sententia negans, & quoniam illa amplectantur.

Prima ergo sententia referri potest, negans elementum aeris sub propria forma, & substantia creatum esse in illo principio, vel in verbis illis fuisse comprehensum. Hanc sententiam potissimè docent, qui putant, in illo primo creationis instanti tantum creasse Deum materiam primam informem, ex qua postea celos, & elementa formauit. Vel, vt alij dicunt, solum creasse celum empyreum, & materiam informem communem, vel creasse celum empyreum cum elemento proprio terræ, & corpus aliquod aqueum, vel informe,

quo totum spatium inter celum empyreum, & terram vniiformiter repleuit, ex quo postea celos, & alia elementa formauit, & distinxit. De quibus sententijs in sequentibus capitulis dicturi sumus, vbi fundamenta etiam earum expendemus, nunc solum iuxta illas colligimus, & aerem non fuisse in principio creatum, sed solum materiam, ex qua postea productus est. At vero etiam stante nostra sententia hæcenus fundata, quod in illo instanti facti sunt omnes orbes celestes, & supponendo tunc esse creatam veram elementam terræ, & aquæ, quod mox tractabimus, potest quis opinari non fuisse tunc creatum elementum aeris. Fundamentum quoque esse potest proxime positum, quod proprietati verborum standum est, Moyses autem in illis verbis celum, & terram proprie nominat, in illis verbis ac earum abyssum statim commemorat: aeris autem nullam mentionem facit: ergo licet dicamus, creatos esse celos, & illa duo elementa, non est, cur de aere idem asseramus.

Nihilominus existimo probabilius, aeris elementum in sua propria specie, ac substantia perfectum simul cum celis creatum esse. Hæc est communior sententia Scholasticorum, & fere modernorum Scriptorum. Et sumitur ex D. Thoma 1. q. 66. art. 1. in fine corporis, & art. 3. in corpore, & alijs locis, quæ in sequenti assertionem, & capite sequenti expendemus. Et sumitur ex Augustino, Basilio, Chrysost. & alijs Patribus dicentibus, materiam rerum elementarium à principio fuisse creatam sub proprijs substantialibus formis corporum, vt infra referemus, & intelligendum esse de formis corporum simplicium ostendimus. Est præterea sententia per se verisimilis, valdeque probabilis. Tum quia elementum aeris per se pertinet ad vniuersi integritatem, & compositionem: decuit autem Deum eodem, & quasi vniuo momento mundum hunc perfectum producere saltem quoad ea corpora, ex quibus per se primo, & essentialiter componitur: hoc enim magis ipsius potentia manifestat, suæque bonitati, & sapientie satis consentaneum est. Tum etiam, quia integrum elementum aeris suo modo est incorruptibile, & ingenerabile, ideoque quasi conaturaliter postulat, suo modo per creationem fieri: omnia autem, quæ per creationem facta sunt, simul facta sunt, quia cum non præsupponant ordine temporis materiam, ex qua fiant, non possunt inter se successione in creatione sua, ideoque fingenda non est sine auctoritate, vel ratione cogente, quæ in præsentia nulla est, vt videbimus.

Atque hæc rationes cæteris simplicibus elementis communes sunt. Specialiter autem probatur assertio ex verbis Genesim, quibus explicatur creatio facta ante productionem lucis per illa verba, *fiat lux*, & c. Nam omnia illa, quæ ante lucem facta sunt, simul in illo momento, de quo dictum est, *In principio creauit Deus*, & c. facta sunt: sed in illis rebus tunc factis comprehenditur aer: ergo fuit simul creatus cum celis. Consequentia est euident. Maior autem partim ex prædictis, partim ex verbis Genesim constat. Supra enim ostensum est, illud principium, fuisse temporis initium, & vnum indiuisibile instans, in quo simul celum, & terra creata sunt. Post illam vero celi, & terræ creationem, nihil denuo Deus produxit, donec dixit, *fiat lux*, vt patet ex contextu Genesim. Prius enim dicitur: *In principio creauit Deus celum, & terram*, & statim additur: *Terra autem erat inanis, & vacua, & tenebræ erant super faciem abyssi, & spiritus Domini ferebatur super aquas*. Vbi pondero illa tria verba, *erat, erant, ferebatur*, quib' nihil denuo factum asseritur, sed quod factum fuerat, explicatur. Ergo quicquid sub illis verbis comprehenditur, per illa prima verba, *in principio*, simul factum refertur.

Super-

Superest probanda altera propositio, nimirum sub illis verbis elementum aeris comprehendendi. Hoc autem probatur primo ex illis verbis, *Tenebra erat super faciem abyssi*: nomine enim abyssi aquarum profunditas significata est, hoc enim vox illa in omni proprietate significat, à qua extrahenda, non est sine causa, iuxta regulam in precedenti capite positam. Maxime quia ob hanc causam fortasse ad hoc declarandum aquarum mentio statim facta est, dum adiungitur, & *Spiritus Domini ferebatur super aquas*. Super faciem autem abyssi, id est, supra conuexum aquarum dicuntur fuisse tenebræ, quæ non poterant esse, nisi in aliquo corpore diaphano, & capaci luminis, quo tunc carebat: quod corpus erat distinctum ab aqua, & illi contiguum, & ideo dicitur fuisse super faciem abyssi: illud ergo corpus fuit aer. Probatur consequentia, quia non erat aliquid ex celis æthereis vsq; ad lunam, quia cælum lux nunquā fuit proximum, & contiguum elemento aquar, nec verā, & propria aqua ad altitudinem cœli peruenit, ut infra ostendam. Neque etiam illud corpus tenebrosū potuit esse ignis, quia ignis ab intrinseco in se lucet: ergo non est tenebrosus, nec esse potest, nisi per miraculū, quod in prima rerū creatione fingendum est, ut optime docuit Aug. lib. 2. Gen. ad liter. c. 1. & in sequentibus. Si ergo ignis tunc creatus iam erat, lucidum in se erat, & non erat in eo tenebræ: erat ergo in aere. Eo vel maxime quod ignis etiam cogitari rationabiliter non potest creatus super faciem aquar, proximeque illi contiguus, cum hoc non sit illi naturale. Recte ergo ex verbis illis colligimus, illas tenebras fuisse in aere, atq; ita iam tunc aerem simul cum superioribus celis creatum.

Secundū id probamus ex verbis illis, *Spiritus Domini ferebatur super aquas*: quæ quidem verba varias habent expositiones, quas breuiter perstringam. Prima est Caietani exponentis de Angelis mouentibus celos. Quam ut nouam, & peregrinam merito impugnant Perer. & Ascan. Eademq; ratio est de opinione Egidij in 2. d. 12. q. 2. art. 3. ad eius argumenta, qui dixit, motum celorum in principio non fuisse factum per Angelos, sed à Deo immediatē, & Deum ut motorem celorum fuisse spiritum, qui ferebatur super aquas, quia mouendo cælum, ferebat cum illo, & rotabat aquas. Quæ sententia & cum eadem impropietate exponit verba Scripturæ, & falsum fundamentum supponit de primo motore celi, ut infra dicam. Et præterea falsū fingit, per motum celi commotas fuisse aquas, quia ille motus non erat velocior, quā nunc sit: nunc autem motus raptus infra supremam regionem ætheris non descendit. Tertia expositio ex Chrysost. hom. 3. qui per spiritum intelligit vim quandā inditam aquis diuinā, & effectricem rerum ex aqua generandarum. Quam Pereira inter duas literales secundo loco ponit, & August. infra citandus eam non rejicit. Mihi verò placere nō potest, tum quia in Scriptura per spiritum Domini nūquam significatur aliqua vis similis, nisi quādo aliqua virtus creata Spiritu S. attributa, personæ, aut rei, de qua est sermo, infunditur, ut ludic. 4. dicitur *Spiritus Domini iruisse in Sansonem*, vel in alios, i. Reg. 11. 4. Reg. 2. Act. 8. &c. At in præfenti non video, quo fundamento asseratur talis vis indita aquis: nam ad supernaturale opus esset, & miraculosum, quod in naturæ ipsius institutione fingendum non est sine fundamento: tum etiam, quia illo modo etiam spiritus Domini ferretur super terram: cur enim magis aquis esset indita virtus ad generanda ea, quæ ex aqua facta sunt, quā terræ, vel etiam aeri ad generanda ea, quæ ex ipsis facta sunt.

Quarta expositio est, ut per spiritum Dei ipse Spiritus S. significetur, de quo dictum sit, quod ferebatur super aquas, quia illis assidebat, ut ex illis

cætera perficeret: vel quia illas fouebat, & conseruabat. Sic exponunt August. in Imperfect. Gen. c. 4. & lib. 1. Gen. ad liter. c. 7. & Tertull. lib. de Baptism. c. 3. laudat enim aquam, quod in principio fuerit *diuini spiritus sedes*, & idem repetit c. 4. & 5. & Hieronymus epist. 73. ad Ocean. & hanc magis probant Ambros. & Diodor. ibi, & solum tradit Albinus q. in Gen. q. 29. Beda in Exaemer. Origen. Rupert. & alij, quos latissimè refert Ascan. Martinēgo in sua glossa magna, & illam pro virib. probat, ac defendit. Prætermisissis verò coniecturis, & cōgruentijs, literale (ut sic dicam) fundamentum est, quia non dicitur simpliciter *Spiritus*, sed cum addito *Domini*, vel *Dei*, significationem extollente, & quasi determinante ad spiritum diuinum significandum, iuxta illud Isa. 11. *Re, uelut scilicet per eum spiritus Domini*, & cap. 40. *Qui adiuuauit spiritum Domini*, & cap. 6. *Spiritus Domini super me*. Denique non parum auctoritatibus huic expositioni ex vfu Ecclesiæ accrescit, quādoquidem in fontium benedictione illa vta est, dicens: *Tu super aquas fecimus eam ferebatu*. Et iterum, *Deus, cuius Spiritus super aquas inter ipsa mundi primordia ferebatur, ut iam tum virtutem sanctificationis aquarum natura conciperet*.

Nihilominus est quinta expositio, quæ existimat, verba illa de aeris elemento esse intelligenda, ut exponunt Tertull. cont. Hermogen. c. 31. & 32. & Theodor. q. 8. in Gen. & Diodor. hanc ut literalem admittit. Et Origen. lib. 1. Periarch. c. 3. priorem expositionem dicit esse iuxta sensum spirituale, hanc verò sensu esse iuxta historiam. Et eandem refert, & non rejicit, licet alijs non præferat, Basil. Nom. 2. Exaemer. August. item in Imperfect. Gen. c. 4. hanc expositionem vltimo loco ponit, & cæteras illi non præferat, & Anastas. Synai. lib. 1. Exaemer. cum hanc expositionē posuisset. *Hæc* (inquit) *est congruenter litera Moysæ, quod ad ipsam attinet historiam*. Athanas. etiam q. 81. quæ est secunda veteris Testamenti, hanc expositionem præcedenti præfert. Maiori exaggeratione id facit Procopius in Gen. & placuit etiam Abulens. & Oleastro. Et ex modernis illam literalem appellat ibi Perer. & præcedentem tantum mysticam, quod etiam sentit Valsq. 1. p. disp. 108. c. 2. At Ludouic. Stella in Gen. vtramque literalem admittit.

Potest autem probari primò destruendo fundamentum contrariæ sententiæ, nam etiam aer, aut ventus solet in Scriptura vocari spiritus Domini. Isa. 40. *Exsecratum est fenum, & aruis flos, quia spiritus Domini sufflauit in eo*. Et cap. 59. *Quasi fluitans violentus, quem spiritus Domini cogit*. Et Psal. 147. *Flauit spiritus eius* (id est, Domini) *& fluent aquæ*. Itaque nomen *spiritus* non solum absolute, sed etiam cum illa adiectione significare solet in Scriptura aerem, aut ventum. Dicitur autem *Domini*, vel quia magnus, perfectus, aut vehemens, sicut dicitur mons Dei: vel quia à Deo factus, & conseruatus. Si enim spiritus malus, qui vexabat Saul, dicitur spiritus Dei, & Domini, i. Reg. 16. quia non sine speciali Dei ordinatione, aut permissione illum vexabat, cur nō poterit aer in principio creatus à Deo, ut terram circundaret, & suo modo foueret, spiritus Domini appellari? Deinde hæc significatio *spiritus* in illo loco est aptissima ad rem, de qua ibi agitur, narrat enim Moyses initia creationis mundi, & statim explicat dispositionem, in qua esse cepit, & corpora, quibus statim compositus fuit, & præter cælos commemorat terrā, & aquas, quibus tegebatur, additq; statim spiritū circundantem aquam: ergo aptissimè intelligitur, nomine spiritus aerē significasse, qui & corpus est ad mundi huius cōplemētum, & integritatē necessarium, & naturaliter super aquam locū, & situm postulat. Accedit tertio, quod spiritus S. commemoratio nec erat tunc illi loco ad eō necessaria, vel opportuna secundū literę

Eius fundamentum.

Accedit Ecclesiæ vfu.

8. Expositio.

9. Probatur 1.

Probatur 2.

Probatur 3.

lis, oppr
im, et

& historie consecutionem. Nec potest conueniens ratio reddi, & magis dictus fuerit Spiritus sanctus ferri super aquas, quam super terram, vel callos, nisi valde metaphoricè aquas interpretando, quod à sensu literali alienum est, vt supra ostendi. Assumptum probatur, tum ex vsu ferè omnium auctorum, qui illam expositionem sequuntur, qui consequenter per aquas exponunt totam materiam informem, vel quid simile, vt videre licet in Augustino, & alijs: tum etiam ratione, quia Spiritus sanctus non magis fouebat, & conseruabat aquas, vel eis assisitebat ad res alias ex illis producendas, quam terram conseruaret: eive assisitebat, aut suo modo calis vt eos ornaret, & vim influendi, & producendi tribueret.

IO.
Disentitur
significatio
verbi fere-
batur, quod
contra, ex
positionem
obscuro solet.

Tandem nihil est, quod in illis verbis, vel contextu huic interpretationi repugnet. Solum enim obijci solet aut adiectio illa *Dei*, vel *Domini*, cui iam responsum est: aut verbum *ferebatur*, quod non potest cum proprietate aëri accommodari. Illud enim verbum propriè motum localem significat, non potuit autem aër tunc iam moueri. Primo quia nulla potest assignari causa talis motus. Aër enim non mouetur in loco proprio ab intrinseco, sed naturale illi est ibi quiescere: vnde moueri tunc intra eundem locum, præternaturale esset, & ab extrinseca causa fieri deberet: nec potest alia excogitari nisi Deus, vel aliquis Angelus iussu eius. Nam primum mobile nondum mouebatur, vt secum aërem raperet, ac moueret: præterquam quod raptus ille non transcendit primam regionem aëris, quod non satis esset: vt diceretur aër ferri super aquas, vel super facies aquarum, vt alij legunt. Attribuere autem hunc motum ipsi Deo mouenti per se, vel per Angelum, non videretur verisimile, quia esset motus præternaturalis secundum naturam particularem aëris, & ad constitutionem mundi, seu naturæ vniuersalis erat inutilis. Prior pars patet, quia neque ad aquarum conseruationem, neque ad fecundationem erat utile, quia nulla virtus, vel qualitas in aquis per illū motum producta cum fundamento cogitari potest, vel si aliqua esset, maxime calor, qui aqua potius contrarius est, quam illam conseruans. Vnde naturaliter aqua in suo naturali loco sub aëre quiescente melius conseruatur. Altera vero pars de natura vniuersali patet, quia tunc nondum coeperat Deus mundum disponere in ordine ad hominum habitationem, & commoditatem, aliorumque multorum generationem: vnde augeatur difficultas, quia illa verba, *terra autem erat inanis, & vacua*, vsque ad ea, quæ tractamus, & *Spiritus Domini ferebatur super aquas*, omnia referuntur ad illud principium, & primum instans, in quo Deus fecit calum, & terram, vt notauimus, in illo autem momento non poterat aër localiter moueri, aut ferri, vt constat: ergo non potest de aëre proprio verificari.

II.
Solutio ob-
iectionis præ-
dictæ iuxta
Oleastrum
& Peret.

Impugnatur
tamen so-
lutio.

Hæc vero difficultas duobus modis soluitur. Prior est, aërem fuisse tunc motum localiter ex ordinatione diuina, vel motu vehementi, & fortiter vel motu leui, & suauiter, iuxta diuersas rationes illius motus, quæ excogitari possunt. Priorem modum tradit Oleaster, & non dissentit Pererius. Rationemque illius agitationis reddunt, quia aquæ erant statim exsiccandæ à terra, ventum, seu motum ad hoc fuisse immissum à Deo, vt coactis in vnum locum aquis, terra exsiccaretur. Sed hoc voluntarium, & difficile videtur, quia quod Deus fuerit vsus ministerio ventis, vel commotione aëris ad discooperiendam terram, & cogendas aquas in locum vnum, Scriptura non loquitur: imo solo iussu Dei factum esse illis verbis significat: *Dixit vero Deus: Congregentur aquæ, quæ sub calo sunt in locum vnum, & appareat arida, & factum est ita.* Nec ac-

ris agitatio erat accommodatum instrumentum ad huiusmodi effectum: oportebat enim in terra ipsa concauum locum efficere, & quasi effodere, in quo posset tanta multitudo aquarum recipi, qui locus per aëris commotionem sine magno miraculo fieri non poterat: sed virtute diuina, & imperio factus est, & fortasse tam accommodatè, vt statim aquæ ex aliqua parte naturali impetu in illum defluerent, & consequenter alia ex parte appareret arida. Dicunt saltem ad exsiccandam terram, quæ segregatis aquis lutulenta, & cœnosa remanserat, fuisse motum aëris accommodatum. Et afferunt exempla de tempore diluuii, & de transitu Israel per mare rubrum, &c. Sed fortasse in illo principio mundi hoc non fuit necessarium, quia verisimile est, elementa aquæ, & terræ tunc fuisse purissima, & in tali proportionem, ac dispositionem esse à Deo condita, vt vnum in aliud non ageret secundum partes propinquas, neque etiam aqua vltra superficiem terræ penetraret, ideoque nec lutulentam, nec cœnosam illam relinqueret. Ac subinde fieri potuit, vt remota omnino aqua per motum localem, & in locum manis proiecta statim terra sicca, & arida apparuerit. Et quod caput est, etiam si per motum aëris hæc facta fuerint, non sunt tamen facta vsque ad tertium diem: ad quod ergo motus ille aëris vehemens ante primum diem, & ante effectum instrumenti inceptisset.

Alij ergo dicunt, illum motum tenuem agitationem ad modum suavis auræ fuisse, solumque à Deo excitatum esse, vt aër, qui minus est sensibilis, seu tangibilis, quam aqua, vel terra, sensu esset perceptibilior. Quæ ratio mihi non satisfacit, quia non oportebat tunc aërem fieri sensibilem tactui, magis quam visui: sicut ergo erat tenebrosus, ita poterat esse quietus, quia nemo tunc erat, qui altitudo ex illis sensibus posset illum percipere. Vnde licet facile credam, potuisse Deum tunc mouere aërem, & hunc posteriorem modum esse magis plausibilem: nihilominus fateor, me nullam sufficientem causam, vel rationem illius motus inuenire: sed si Deus id fecit, propter occultas rationes providentiæ suæ facillime credendum est. Et illo motu admissio, consequenter dicendum est, ante initium primi diei, aliquod tempus præcessisse, in quo aër ille moueri potuerit: quod etiam minus mihi probatur, vt in l. sequent. capit. 1. & dicam.

Facilior ergo interpretatio est, licet verba illa de aëre intelligamus, non cogi nos ad interpretandum verbum *ferebatur*, de motu locali, quia non semper hoc significat in communi Latinarum vsu. Et certe nulla ex alijs expositionibus demotui locali verbum illud interpretatur, quia nec Spiritus sanctus potuit localiter moueri, nec virtus, si qua est indita aquis, localiter mota est, aut mouebat aquas. Vt omittam, docuisse Hieronymum, verbum Hebraicum illi respondens non significare localiter ferri, sed *fontem*, vel *incubare*. Vnde Theodoret. dicta q. 8. dicens: *Verbum ferebatur, substantiam aëris mobilem indicat, significat, verbum illud non significare actualem motum, sed naturam aëris, quæ est, vt circa inferiora corpora feratur, & agatur.* Addi etiam potest, Augustinum, & alios iuxta Septuaginta ibi vti verbo *superferebatur*, aquis, verbum autem *superferor* non semper significat motum tendendi supra: sed naturam postulantem superiorem locum, vel situm rei, cui competit esse in superiori loco, & ita superferri aquis, vel ferri super aquas, nihil aliud denotat, quam quod aër esset super aquas, & circumdaret illas, quia natura sua hunc locum petit. In qua verbi interpretatione vel nulla est metaphora, vel si qua est, est tam vilitata, vt tanquam propria haberi

haberi possit. Denique adiungo, verbum in Hebraeo non esse merè falsum, sed actuum simul, ita ut exponi possit: *creabatur*, id est, ferebat se, non se mouendo, sed quasi portando, & seipsum super aquas sustinendo: nam hoc etiam verbum *fero*, interdum significat, & potuit per facilem, & notam translationem ad id significandum accommodari. Omnibus ergo pensatis, adeo verisimile est, hunc esse literalem sensum, ut non possit excludi, etiam si præcedens admittendus sit, vel ut simul literalis, vel saltem ut mysticus à Spiritu S. intentus. Hoc autem satis est, ut ex illo loco confirmatum maneat, aërem cum cælo, & terra simul esse productum.

Vnde cōsequenter in secundo puncto dicimus, probabilius nobis videri, in illis primis verbis, *In principio creauit Deus cælum, &c.* elementum aëris sub nomine cæli esse comprehensum. Huius sententiæ patronum habemus D. Thom. 1. p. q. 66. ar. 1. ubi in hunc corporis sic inquit: *Cum primum fuisse (Moses) duas naturas creatas, scilicet cælum, & terram, informitatem cæli expressit, hoc quod dixit, tenebræ erant super faciem abyssi, sciendum quod sub cælo aer etiam includitur.* Idem habet Strabo in glos. ordin. licet variè loquatur. Probatur autem hoc modo, quia quod aer sub illis verbis fuerit comprehensus, ex dictis constat, docentque Basil. Theodor. multique alij Patres, multo autem congruentius sub nomine cæli, quàm sub nomine terræ includi intelligitur: ergo intelligendum est. Consequentia patet, quia necesse est sub altero illorum terminorum includi, cum alius in ea oratione non sit. Quod si quis dicat sub neutro per se, sed sub utroque comprehendi, quia sub extremis intelliguntur media: licet hoc facile sustineri posset, magis tamen est confusum, & implicitum, & ideo melius sub aliqua determinata voce comprehendi debet, si commode fieri potest. Probatur ergo minor, quia cum aer sit valde diffusius à terra, & immixtus illi saltem visibiliter, non solet communi vsu aer nomine terræ comprehendi. At verò nomine cæli vñtatisimum esse etiam in Scriptura significari aërem, vulgare, ac notum est. Et in illo met. cap. 1. Gen. interdum aer cælum vocatur, ut in sequentibus videbimus. Et præterea vox Hebræa *šamayim* samaim, quæ cælos propriè significat, totam hanc congeriem corporum diaphanorum, quæ est supra nos, comprehendit, & nomine cæli quasi collectiua significatione, à vulgato interprete significata est. Ergo optima & propria significatione aer sub nomine cæli comprehenditur. Vnde consequenter comprehenditur etiam ignis si in sua sphaera existit. Neque circa hoc noua difficultas occurrit: nam licet alij aliter sentiant, nihil afferunt, quod nouam responsionem postulet.

CAPVT VIII.

Vtrum in principio temporis simul cum cælo elementa terræ & aqua creata sint.

Hactenus de superioribus partibus, & corporibus, quibus hic mundus primario constat, diximus, & consequenter prima illa verba, *In principio creauit Deus cælum*, exposuimus. Nunc de inferioribus corporibus, & consequenter de altera particula, & *terram*, dicendum superest.

Primum ergo tractanda est hoc loco sententia, quæ negat elementum terræ sub propria forma in illo temporis principio fuisse creatum: quæ consequenter nomine *terra* non elementum aliquod, sed materiam informem, ex qua cætera corpora postea creata sunt, interpretatur. In quo dicendi modo sunt varæ opiniones, quæ licet in priori parte negante conueniant, in posteriori de materia informi diuersis modis illam declarant, tam quoad substantiam ipsius materiæ, quàm quoad formationis eius. Nam de substantia materiæ informis est prima opinio dicens, totam materiam omnium corporum tam cælestium, quàm terrestrium, & tam simplicium, quàm mixtorum prius creatam fuisse informem, & illam non tantum terræ, sed etiam cæli nomine significatam fuisse, quia ex illa formandi postea erant cæli, & terra, non quia statim sub proprijs formis fuerint creata. Hæc sententiam solus ferè August. proposuit lib. 1. de Gen. cont. Manich. c. 7. & non rejicit. Videtur tamen inquirendo potius, quàm affirmando eam commemorasse. Alij verò locis dixit quidem in illo principio ex corporibus solam materiam informem omnium illorum fuisse productam, & illam totam esse significatam nomine terræ, & nomine cæli angelicam naturam fuisse significatam. Sed utroque modo interpretatio illa est durissima, & minimè recipienda. Et quia de translatione nominis cæli ad significandos Angelos dictum iam est, addendum superest, magis inuitatam esse translationem eiusdem nominis cæli ad materiam informem significandam, tum quia in Scriptura nullum simile exemplum reperitur. Imò quoties in ea Deus laudatur, & magnificatur, quod creator cæli, & terræ sit, nomine cæli significatur verum cælum, & tota hæc machina superior, quæ homines in admirationem, & magnam æstimationem artificis sui rapit. Tum etiam, quia cæli non sunt facti ex præiacente materia, ut probatum est, sed ex nihilo, ut dicitur. Machab. 7. *Petonate ut aspicias cælum, & terram, & intelligas quia ex nihilo fecit illa Deus.* Ex quo loco etiam conuinci potest, terræ nomine significari substantiam à cælo distinctam, non ex præiacente materia, sed ex nihilo creatam. Video responderi posse ex August. hæc omnia dici creata ex nihilo, quia materia ipsa ex nihilo facta est ab eodem artifice, qui ex illa cætera formauit. Sed licet hæc doctrina locum habeat in mistis, non tamen in elementis, ut iam dicam, multoque minus in cælis, ut supra probatum est.

mi diuersis modis illam declarat, tam quoad substantiam ipsius materiæ, quàm quoad modum informationis eius. Nam de substantia materiæ informis est prima opinio dicens, totam materiam omnium corporum tam cælestium, quàm terrestrium, & tam simplicium, quàm mixtorum prius creatam fuisse informem, & illam non tantum terræ, sed etiam cæli nomine significatam fuisse, quia ex illa formandi postea erant cæli, & terra, non quia statim sub proprijs formis fuerint creata. Hæc sententiam solus ferè August. proposuit lib. 1. de Gen. cont. Manich. c. 7. & non rejicit. Videtur tamen inquirendo potius, quàm affirmando eam commemorasse. Alij verò locis dixit quidem in illo principio ex corporibus solam materiam informem omnium illorum fuisse productam, & illam totam esse significatam nomine terræ, & nomine cæli angelicam naturam fuisse significatam. Sed utroque modo interpretatio illa est durissima, & minimè recipienda. Et quia de translatione nominis cæli ad significandos Angelos dictum iam est, addendum superest, magis inuitatam esse translationem eiusdem nominis cæli ad materiam informem significandam, tum quia in Scriptura nullum simile exemplum reperitur. Imò quoties in ea Deus laudatur, & magnificatur, quod creator cæli, & terræ sit, nomine cæli significatur verum cælum, & tota hæc machina superior, quæ homines in admirationem, & magnam æstimationem artificis sui rapit. Tum etiam, quia cæli non sunt facti ex præiacente materia, ut probatum est, sed ex nihilo, ut dicitur. Machab. 7. *Petonate ut aspicias cælum, & terram, & intelligas quia ex nihilo fecit illa Deus.* Ex quo loco etiam conuinci potest, terræ nomine significari substantiam à cælo distinctam, non ex præiacente materia, sed ex nihilo creatam. Video responderi posse ex August. hæc omnia dici creata ex nihilo, quia materia ipsa ex nihilo facta est ab eodem artifice, qui ex illa cætera formauit. Sed licet hæc doctrina locum habeat in mistis, non tamen in elementis, ut iam dicam, multoque minus in cælis, ut supra probatum est.

Secunda opinio in hoc cum præcedenti conuenit, quod eximitat, totam materiam inferiorum corporum, & cælorum mobilium prius fuisse informem productam, excipit tamen solum empyreum cælum, in quo à præcedenti opinione differt. Et consequenter etiam dissentit in interpretatione verborum Genesis quoad significationem nominis cæli: negat enim significare materiam informem, sed cælum empyreum omnino formatum, & perfectum. Consentit tamen in expositione nominis terræ quoad hoc, ut non significet verum terræ elementum, sed totam materiam informem, ex qua cæteri cæli, & elementa, & reliqua omnia corpora formata sunt. Et quoad cælos habet fundamentum supra tractatum cap. 2. quoad inferiora verò corpora habet fundamentum commune cum sequenti sententia. Hæc verò opinio quoad priorem partem de cælis mobilibus in discursu præcedentium capitulum satis refutata est, & à fortiori refelletur per ea, quæ de altera parte corporum inferiorum, & de propria significatione nominis *terra* in dictis verbis Genesis contra sequentem sententiam dicemus. Nam quoad hoc communis est causa, & ratio illius, & huius, ac præcedentis opinionis. Solum potest specialiter impugnari hæc sententia iuxta opiniones magis in Philosophia receptas, quod cæli sunt ab intrinseco incorruptibiles, & habent materiam diuersæ rationis à materia horum inferiorum. Sed hæc non sunt tā certa, quin negari facile possent, si aliquid conformius Scripturæ cogeret: cum autem nihil tale inueniatur, non est, cur receptas Philosophorum sententias, & præsertim illam, quæ est de incorruptibi-

In prædicta sententia quid materia vocabulo apud August. interdum a cæli pi videatur.

Proxima materia de claratio non placet.

2. Materiam prædictam prædictis alij. quanto de clarans alij.

Rejiciunt tamen.

lis, oppr
im, et

2. 2.